

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улуунун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

— Олохтоох салайыныы —

Гран ыллылар

Дьаархан нэһилиэтин баһылыгын солбуйааччы Павел Александров иһитиннэрэринэн, нэһилиэккэ СӨ Ыччат бэлиитикэтигэр министиэристибэттигэр Гран ананна. Гран кээмэйэ - 850 тыһ. солк.

Василий Ноговицын, Вероника Осипова, Анжела Трофимова, Евдокия Аланаева "Чэлгийэр Дьаархан" диэн тиэмэбэ бырайыак ырытан онгорбуттар. Дьаархан нэһилиэтин киинин тупсаран онгоруу туһунан. Ол иһигэр баар: киирэр-тахсар аартыкка нэһилиэк аатын сагардан онгоруу, "Нэһилиэк киэн туттуута" баннеры, оптуобус тохтобулларын онгоруу, олбуордары тутуу, көбүрдүү үлэтэ.

- Бу сааскытан үлэни сагалыахпыт, - диир Павел Михайлович. - Эмиэ былырынны курдук тутар этэрээт кэлэн үлэлиирэ күүтүллэр. Олохтоохтор эмиэ кыттыахтара.

Геннадий АНТОНОВ.

Бэтэрээннэр күннэрэ

Ньурба куорат Улуу Кыайы 70 сылыгар анаммыт сүрүн тэрээһиннэрин былаанынан, 2015 с. хас биридди бэтигэсэтэ "Бэтэрээннэр күннэринэн" аабыллар буолла. Мэрия, социальнай көмүскэл, уопастыбаннай сэбиэттэр бэрэстэбииттэллэригэр, түөлбөлөр салайааччыларыттан тэриллиттэ хамыһыһа куорат бары бэтэрээннэрин дьылларынэн кэрийэбэ. Бу тэрээһин сыалынан кинилэр олохтору усулуобуйаларын туһунан матырыйааллары хомуйуу, кинилэр кыһалгаларын билии, төһө кыалларынан матырыйаалынай уонна моральнай өйбүлү онгоруу буолар.

Тохсунньу 23 к. 5 киһилээх ха-

мыһыһа Ыраах Убайаан микрооройуонугар олохтор 7 тыыл бэтэрээннэр сырытта. Тыыл бэтэрээннэригэр интэриэһиргир боппуруостарынан сүбэ-ама бэрилиннэ, ол иһигэр дьэ өрөмүөнүгэр матырыйаалынай көмө онгоһуллуутугар, "Түрүлүн кунуопката" суһал социальнай-медицинскэй көмө өнгөтүн, санаторнай-курортнай эмтэниигэ путевкалары биэри туһунан уо.д.а.

"Бэтэрээннэр күннэрин" кыттылаахтара түмүгүнэн астыннылар: бэтэрээннэр наадалаах иһитиннэриилэри тустаахтаран ыллылар, хамыһыһа чилиэннэрэ миэстэтигэр бэтэрээннэр олохтору усулуобуйаларын, кыһалгаларын билистилэр. Бары бэтэрээннэр - бастакы "Бэтэрээннэр күннэрин" кыттылаахтара дьоннорун кытта биригэ олохторо, чугас дьоннорун болдомтолоох сыһаннарынан тулаламмытара үөрүүлээх.

Улуус бочуоттаах бэлиэлэрэ

Улуус баһылыга Б.Н.Попов 19.01.2015 с. 5, 6, 7 №-дээх Уурааҕар олохторун, РСФСР үтүөлээх мелиоратора Илья Дмитриевич Теленков аатынан "Тыа хаһаайыстыбатыгар кылаатын иһин", үүнэр көлүөнэни иитиигэ олобун анаабыт уһулуччулаах педагог Александр Николаевич Чусовской аатынан "Билини" уонна биллиилээх судаарыстыбаннай деятель, Саха Өрөспүүбүлүкэтин уонна Ньурба улуунун бочуоттаах гражданина, Саха Өрөспүүбүлүкэтин нуруотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай гражданикай сулуоспатын туйгуна Варвара Андреевна Петрова аатынан "Үлэ килбиэнэ" бочуоттаах бэлиэлэр олохтоннулар.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулуоспата.

— Култура —

Ситиһиилээх бастакы хардыы 2015 сыл биһиги, "Сир симэхтэрэ" үнүү ансаамбылытыгар, умнуллубат, кэрэ-бэлиэ түгээнэрдээх, кыайы-хотуу аргыстаах сабаланна.

Ол курдук, тохсунньу 7-13 күннэригэр ансаамбыл кырачаан үнүүкүүттэрэ дойду тэбэр сүрүбэр Москва куоракка "Кремль Ълкаатыгар" сылдьан бэлэх туттулар. Телевизорунан эрэ көрөр Кремль улахан сценатыгар буолбут Саҥа дьыллаабы театрлизованнай көстүүнү көрөн, Кыһыл болуоссат устун хааман, араас экскурсияларга сылдьан доһуйа сыһыаннаһылар. Чахчы даҕаны куораттыт Саҥа дьыллаабы бырааһынныкка онгостон кизрэкэйбит, куорат барыта араас уотунан дьиримни ооньуура кырачаан оҕолорбутун олун сөхтөрдө, астыннарда.

Салгы поёһынан айаннаан Белоруссия киинигэр Минскэй куоракка тийдибит. Сахабыт сирин тымнытыттан арыый сылаас дойдуга тийиэхпит дии санаабыһыт Минскэй аһара хаардаах, тымныы буолан көрүстэ. Ол да буоллар куорат аһара интэриэһинэй, ааспыт үйэ историятын тутан олохтор куорат буолан оҕолор интэриэстэрин тарта.

Биһиги Минскэйгэ 3-с төгүлүн ыгыттылар "Славянские встречи" фестивал-конкурска ситиһиилээхтик кытынныбыт. Манна Россия, Белоруссия араас куораттарыттан ырыаба, үнүүкүүгэ, уус-уран аабыыга кыттаары элбэх оҕо мустубут. Москваттан, Санкт-Петербурган, Казахстантан, Астраханскай уобалас-

тан, Магадантан, Камчаткадан, Краснодартан, Новосибирскайтан тийэ кэлбиттэр.

Дьүүлүгү сүбэ бэрэссэдээтэлинэн Белоруссиятаабы искусство уонна култура университетин "Музыкальное искусство" салаатын декана, педагогическай наука кандидата, доцент Семченко Татьяна Павловна, Белоруссия култура-тын үтүөлээх деятелэ Волкович Виктор Михайлович, фестиваль генеральнай директора Горбачева Е.В. үрдүк таһымнаах дьүүлүгү сүбэ сыаналаата.

Биһиги "Народный талант" номинацияба ситиһиилээхтик кыттан I степеннээх лауреат ааты ылан олунун үөрдүбүт. Кырачаан үнүүкүүттэрим үнүүкүү бастакы хардыылары ситиһиилээх буолбуттан үөрөбин, киэн туттабын.

Түмүкүпүр үнүүкүү тылын атын омукарта Сахабыт нуруотун културатын, фольклорун кэспирбитигэр "Сир симэхтэрэ" ансаамбыл алын бөлөхүн уһуулааччылар аан бастаан ыраах сиргэ улахан күрэххэ кытталларыгар күүс-көмө буолбут Ньурбатаабы үөрөбүриин салаатын начальнигар Маччасынова Маргарита Васильевна оҕолор, төрөппүттэр, бэйэм ааптыттан махталбын тириэрдэбин.

Маргарита СКРЯБИНА, "Сир симэхтэрэ" үнүүкүү ансаамбылын салайааччыта.

"Саха Өрөспүүбүлүкэтин бастык борокуруатуурата" куонкурс түмүктэрин таһаарар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин борокуруатууратын 2015 с. тохсунньу 26 №-дээх бирикээһэ табыста. Куонкурс түмүктэрэ куонкурсу туһунан Балаһыаннааба олобуран уонна надзор салааларынан борокуруатуура үлэтин тэрээһинин тупсарыны, ыгыттылар бэрэбиэркэлэр хаачыстыбаларын үрдэтиини, борокуруор реэгираваниетын аакталарын киллэриини, граждандар үнүүкүүлэрин уонна туһулаан этиилэрин быһаарыны учуоттаан туран таһаарылыннылар. Куораттаабы уонна оройуоннаа-

Ньурба борокуруатуурата 2-с миэстэлэннэ

бы борокуруатууралар ортолоругар 2014 с. куонкурсу кыайылаахтарынан биллэрилиннилэр:

1 миэстэ - Хаҥалас оройуонун борокуруатуурата, оройуон борокуруора Борисов Ф.М.;

2 миэстэ - Ньурба оройуонун борокуруатуурата, оройуон борокуруора Ильин А.Р.

3 миэстэ - Кэбээйи оройуонун борокуруатуурата, оройуон борокуруора Ахмедин О.Н.

Санатар эбит буоллаха, 2013 с. куонкурсу түмүгүнэн Ньурба оройуонун борокуруатуурата I миэстэбэ тахсыбыта. Ааспыт сыллаабы үлэтин түмүгүнэн Ньурба оройуонун борокуруатуурата Саха сирин борокуруатуураларын ортоугар инники күөнгэ сылдыарын дакаастаата.

Бэйэбит информ.

— Сонун —

Депутат бириһигэр

Аҕыйах хонуктаабыта Ньурба куоратын коммунистарын (секретарь Бухолов К.Г.) көбүлээһининэн Чаппандаа Ньурба коммунистарыттан Ил Түмэн депутатын Васильев Иннокентий Давыдович анал бириһигэр өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн биллэриллибит волейбол күннэрин чэрчитинэн волейболга оройуон аһаҕас күрэхтэһиитэ буолан ааста. Күрэхтэһиитэ барыта 7 толору хамаандалар күрэхтэстилэр.

Көхтөөх уонна күүстээх кириһиилэр түмүктэринэн манньк буолла:

1 миэстэ - "Нюрбинка" хамаанда Ньурба куората (капитан С. Сентизов).

2 миэстэ - Үөһээ-Бүлүү нэһилиэгэ (капитан В. Саввинов).

3 миэстэ - Малдьаҕар нэһилиэгэ (капитан Е. Саввинов).

Мань таһынан 6 номинацияба кыайылаахтар быһаарылыннылар:

"Бастык оонньоочу" - Алексей Иванов (Чаппанда), "Бастык быһааччы" - Вячеслав Саввинов (Үөһээ-Бүлүү), "Волейбол ветерана" - Геннадий Гаврильев (Антоновка), "Бастык көмүскээччи" - Айсен

Саввинов (Малдьаҕар), "Кэскиллээх оонньоочу" - А.Андреев (Антоновка), "Күрэхтэһиитэ бастык оонньоочу" - Семен Сентизов (Ньурба).

Күрэхтэһиитэ түмүгүнэн бастаабыттарга уонна бастыкка Ил Түмэн депутата И. Васильев бэйэтэ олохтообут анал сыаналаах бириһитэрин бэйэтэ кэлэн, эбэрдэ тылын этэн туран туттартаата. Күрэхтэһиитэр быыстарыгар Чаппанда олохтоохторо Сусанна Михайлова, Евдокия Лукинова, Валентина Гаврильева минньигэс итии аһылыгынан, чэйинэн аһаттылар.

Оонньуу кыттылаахтара спорт, чөл олох пропаганда тын сырдаттыга оройуонна бастакынан өйөөбүт депутат И.Д. Васильевка, Чаппанда нэһилиэтин баһылыгар В.А.Ефремовка, тэрийэччилэргэ К.Бухоловка, кылаабынай судьуйа Ахмед Максимовка махтанан туран, инникитин бу курдук спорду өрө тутан күүстээх үлэни ыыталларыгар бабаларын эттилэр.

К. БУХОЛОВ, Ил Түмэн депутатын көмөлөһөөччүтэ.

- Специалист сүбэлиир -

Маһы бэлэмнэһин ирдэбиллэрэ

Хаһыс да сýлбтыгын маһы кэрдээһингэ аты-эргиэн дуогабара (договор куп-ли-продажи) хас биридиди мас кэрдээчини, тэрилтэлэри уонна чааһынай урбаан-һыттары кытта оҥоһуллар. Маһы кэрдэр-гэ лесничествоҕа кэлэн сайабылыанһа суруллар...

Маскытын кэрдэ сýлдьан тэнгэ муту-гун ыраастаан, чохчолоон баран ойуур ба-һаара барар кутталын иннинэ саас эрдэ, эбэтэр күһүн баһаар сезона бүппүтүн кэн-нэ уматан ойуур маастардарыгар туттаран көрүү аабын толотторобут.

табыт. Быйылгы 2015 сýлга тохсунньу ый 20 күнүттэн бары маһы соботуопкалааччы-лартан сайабылыанһалары хомуйуу бара турар.

Көңүлэ суох кэрдии иһин туттуллар миэрэлэр

Маһы туһаныыга сокуоннайа суох кэр-дии иһин көрүңүттэн көрөн араас адми-нистративнай ыстарааптар, миэрэлэр тут-туллаллар. Биһиги оройуоммутугар ордук көңүлэ суох оран кэрдээһин эбэтэр мас-тарын кэрдэн баран мутугун ыраастаабак-ка, умаппакка эрэ миэрэбэ тардыллааччы-лар. Онон сибээстээн ити көрүңгэ туттул-лар ыстатыйалар ыстарааптарын билиһин-нэрэбит.

солк. диэри; - тэрилтэлэргэ 5000 солк.-10000 солк. дылы. Ст.8.28 ч.1 маһы сокуоннайа суох кэр-дии, алдыаты, көңүлэ суох маһы түөрээ-һин иһин административнай ыстараап кө-рүллэр: - чааһынай дьонго 3000 солкуобайтан 3500 солк. диэри; - дуоһунастаах дьонго 20000 солк. 30000 солк. диэри; - тэрилтэлэргэ 50000 солк. 100000 солк. диэри.

Г. АНДРЕЕВА, лесничей көмөлөөһөччүтэ.

- Норуот медицината -

Хаангыт эдэр буоллун

Альтернативнай медицина, Апи-Гирудоте-рапия испэсэлиһэ, Бүтүн Россиятаагы про-ффессиональной медицинский уонна народной медицина ассоциациятын чилиэнэ, мас-сажист-хиропрактик, пчеловод-пасечник Яковлева Анна Петровна "Хаангыт эдэр буол-лун!" диэн О.Шишова авторский ныматынан эмтии кэлэр. Манна киирэр:

- Реклама -

Продаю

Дьахтар дубленка-курткамын, разм. 46-48, 25 тыһ. солк. 8-914-230-64-02. 3-комнатная б/у теплая квар-тира в 4-квартирной доме. 8-914-290-94-23. Уулаах улахан сибииһэ - 35000 солк., сибииһэ оҕото 1 ый - 4000 солк., 2 ый - 5000 солк., 5 ый - 8000 солк., ЗИЛ-самосвал. Тел. 4-37-07, 8-967-912-16-30. Убаһа иһэ. 8-984-112-07-15.

№75, 3 этаж, солнечная сторо-на, 58 кв.м., не требующая ре-монта, стеклопакеты, входная металлическая дверь, полно-стью меблирована качествен-ной, красивой мебелью, уком-плектована бытовой техникой (стиральная машина-автомат, водонагреватель, душевая ка-бинка, стеклокерамическая электроплита, телевизоры, мо-нитор, холодильник + нату-ральные ковры на полу, стене, габеленовые шторы и т.д. "За-ходи и живи без проблем". С квартирой продается рубленая баня, кладовка, большой оgo-род с двумя теплицами. Реаль-ному покупателю торг. Цена 3 млн. 900 тыс. руб. 8-914-286-36-63.

валя кабинка, железная дверь, стеклопакеты, спутниковое ТВ, безлимитный дом. телефон по РС(Я), рядом д/сады, школа, магазины, торг при осмотре. Тел. 2-30-13, 8-914-239-23-35, 8-924-865-03-69. А/м Тойота Ланд Крузер Пра-до 2001 г.в., ОТС, недорого. Тел. 2-30-13, 8-924-865-03-69. А/м Истана 2001 г.в., в хоро-шем состоянии за 250 тыс. руб. или меняю на мясо говядину. 8-968-153-04-91.

на все авто. 8-914-272-02-37. Услуги Рестаuration шуб. 8-914-220-34-54. Дьиз проегар наадалаах фер-ма проегын, фундамент проек-тарын суоттаан-ааган биэрэ-бин. 8-914-285-93-07. Доставка угля с Кирова 10 т. - 15 000 руб. 8-914-294-80-49. Ритуальные услуги, венки. Об-рацаһьте: ул.Советская №7, тел. 2-48-81, 8-914-112-56-84. Рестаuration шуб, замена мол-ний на куртках и пальто. 8-984-117-43-45. Окажу услуги репетитора по математике, подготовка к ЕГЭ. 8-914-102-59-76.

– Кыайыы 70 сылыгар –

Бэтэрээннэр оройуоннааҕы бааллара

Тохсунньу 16 күнүгэр Чаппандаҕа Ытык Сүбэ (Самсонов С.И.), Бэтэрээннэр сэбиэттэрин (Федоров К.В.) уонна Чаппанда дьаһалтатын көбүлээһиннэринэн оройуон бэтэрээннэрин баала буолан ааста.

Уопсайа сүүс бизе уонтан тахса бэтэрээннэр кэлбиттэр. Ылалы Бүлүү улуунун делегациятыттан салайааччы Г.В.Солтуев, Үөһээ-Бүлүүтүн салайааччы Сыбахов П.А. элбэх ыалдьыттардаах, ырыа-тойук кэһиилээх кэлэн дьону сэргэхситилэр. Таас дыбарыас харыйанан кизгэммит, остуол сахалыы эгэлгэ аһынан көрүстэ.

Дьобур култуура киинэ, дириктэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна Р.Е.Иванова элбэх интэриэһинэй тэрээһиннэри, куюкурустары ытта. Оһукайы оройуттан туттулар, үгкүү-битии, баянныан ырыа-тойук дьирээйдэ. Тэрээһини СӨ култууратын туйгуна З.С. Бухолова уонна СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ А.В.Титигиров олус тэтим-нээхтик, көхтөөхтүк ыттылар. Нэһиликтэр баһылыктара бэтэрээннэрин чистээтилэр, наһараада туттаргаатылар. Ньурба куоратын баһылыга А.М. Иннокентьев урут биригэ үлэлээбит оройуонга убаастанар нэһиликтэр баһылыктарын уонна С.Б. Дондокованы эбэрдэлээтэ. Хомойох иһин бу тэрээһингэ Үөдэй, Хорула, Акана баһылыктара кытыбатахтара хомолтолоох, саатар бэтэрээннэригэр эппэтэхтэр.

Ньурба улуунун дьаһалтата актыбыс бэтэрээннэрин чистээтэ. Улуус баһылыгы солбуйааччыта С.Б. Дондокова улуус боһуоттаах гражданина, СӨ култууратын үтүөлээбэр, биллэр кыраа-

ыы үөрэтээччитигэр И.А.Анисимовка, Ньурбачаан нэһилиэгин актыбыһынай общественнигар, үлэ бэтэрээннигэр С.Н. Тихоновка, педагогическай үлэ бэтэрээннигэр, СӨ үөрэҕириитин туйгунугар, элбэх кинигэ, бырайыак, гран ааптарыгар А.Е.Степановаҕа "Ньурба оройуонун социальнай-экономическай сайдытыгар тус кылааттарын иһин" дьин өйдөбүннүк бэлиэлэри туттартаата. Коммунистическай партия оройуоннааҕы сэкирэтээрэ В.Г. Семенов Кыайыы 70 сылынан эбэрдэлээн туран "Сэрии оһолоро" дьин мэтээллэри туттарда.

Бэтэрээннэр оройуоннааҕы сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ К.В. Федоров олус элбэх тэрээһиннэри ыта сылдыар. Бу сайын Бүлүү бөлөх оройуоннарын бэтэрээннэрин спартакиадатын эмиз үрдүк таһымнаах ыттан турар. Бу бэтэрээннэр бырааһынныктарын биир харчыта суох эт аҕаһынан сүүрэн-көтөн, спонсордар көмөлөрүнэн тэрийдэ. Оройуон военкомата бу тэрээһингэ көһүүннүк сыһыаннаспыта хомолтолоох. Оройуоннааҕы оһо телестудията уһулла, интервьолары ылла. Ону телевизорунан докуриенталарга көрүүххүт. Элбэх материалнай, уус-уран киинэлэри уста сылдыар.

Манньык тэрээһиннэр өссө да буола туруохтара, онно бары көхтөөхтүк кыттарбыт наада.

ФЕДОРОВА В.Д., педагогическай үлэ бэтэрээнэ.

Ис сүрэхпиттэн үөрдүбүт

Оройуоннааҕы ветераннар баалларыгар түмээн сүргэбит көтөбүлүннэ. Манна Бүлүүтүн, Үөһээ Бүлүүтүн тийэ ырыа-тойук аргыстаах ыалдьыттар, оройуон ветераннара кыттан санааларын атастаһан, дуоһуя сынныан тарҕастыбыт. Араас күрэхтэргэ анал бириистэр туттарылыннылар.

Ньурба оройуонуттан үс дьонго-сүргэбэ биллэр уонна оройуон туһугар үлэлии-хамсыы сылдыар, дьон-сүргэ ытыктабылын ылбыт дьоммутугар "Ньурба оройуонун сайдытыгар кылааттарын иһин" дьин анал бэлиээнэн Иван Алексеевич Анисимов, СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, оройуон боһуоттаах гражданина, Степан Никитич Тихонов, үлэ ветерана, Ньурбачаан нэһилиэгин биллэр общественнига уонна Аксинья Егоровна Степанова, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, педагогическай үлэ ветерана наһараадаланнылар.

Үһүннэрин бары бэркэ билэбит. Бийиги, маалыкайдар, биригэ үлэлээбит үлээннээхпит Аксинья Егоровна үлэтэ үрдүктүк сыаналаммытыттан олус үөрдүбүт. Кини чачы үөрэҕириигэ, социальнай эйгэбэ үлэлээбит киһи. Учуутал да, салайааччы да быһытынан куруук инники күөһүнэ, наар саганы олоххо киллэрэр, уһараабат эрчимнээх. Үйэтин тухары оһону, эдэр ыччаты төрөбүт дойдутун таптырга, аҕа көлөнэ холбурдарыгар иитэн-тайкайан кэллэ.

Улуу Кыайыы алта уон сылыгар социальнай көмүскэл управлениетыгар начальнигы оһорон ветераннары кытта үлэбэ уонна оһо сайынны сынныалантын тэрийиигэ өрөспүүбүлүкэбэ бастаабыт. Амарак дууһалаах салайааччы оһону реабилитациялар Киини, "Арчы" приюты төрүтэспитэ, музейдар үлэлэрин сэргэхсиппитэ. Музейдар үлэлэрин оһо үөһүгэр сылдыар. Хас да кинигэ, кэскиллээх бырайыактар автордара, грант хаһаайына. Бу күһүн

"Саха саарына, киһи кэрэмһэ" дьин Степан Васильев аатынан совхоз директора И.В.Евсеев туһунан кинигэ таһааран дьон махталын ылбыта. Уопсайынан кэргэниннэн Евгений Егорович Степановтынан Маалыкайга таһаарылаахтык үлэлээн үтүө өйдөбүлү хаалларбытара. Аксинья Егоровна тэрийбит нуучча тылын кабинета оройуонга, начальниктаабыт оһолор тарбыйах көрбүт лаабырдара өрөспүүбүлүкэбэ бастаабыта.

Аксинья Егоровна сэрии ветераннарын үйэтиигэ ылсан кинигэлэри бэлэмнээн сылдыар. Бийиги оһуолабыт попечителэ, куруук сүбэ-ама, консультация биэрэр. Олунньу ыйга оһуолабытыгар Национальной художественной музей (Дьокуускай к.) уонна Санкт-Петербург куорат кыттыгастаах аан дойдутаагы бырайыактарынан виртуальной музей тэрийээри сылдыар. Оччоһо оһолорбут, оһохтоохтор аныгы технологиянан ханна да барбакка аан дойду музейдарын көрө оһоруктара, биллиилээх художниктар үлэлэрин, интэриэһинэй уроктарга үөрэниэхтэрэ, кэрэ эйгэтигэр уһуулуохтара. Өссө аатырбыт художниктар А.Н.Осипов, Ю.В.Спиридонов, А.В.Чикачев, Н.Н.Иннокентьев картиннай галереялар тэриллээри турар. Быйыл оһуолабыт сүүс отут сыйлаабы үбүлүөйэ, онно эмиз кинигэ хомуйарга көмөлөһө сылдыар.

Убаастыгар коллегабытыгар, истин дьүөгэбитигэр Аксинья Егоровнаҕа айымнылаах үлэтигэр ситиһиилэри баһарабыт. Курдук даһаны буоларын курдук санаабын түһэрбэккэ үөрэ-көтө, мичээрдин, оһо үөһүгэр үлэлихамсыы сырыт дьин алгыбыт.

Р.А.КИРИЛЛИНА, А.И.ИННОКЕНТЬЕВА, М.В.МЕГЕЖЕКСКАЯ аатынан Маалыкай орто оһуолатын учууталлара.

Сонун тэрээһин

Оройуон бэтэрээннэрин Сэбиэттин бэрэссэдээтэлинэн Ким Васильевич Федоров ананан үлэлиэбиттэн элбэх өрүттээх сонун тэрээһиннээх үлэлэр ытыллыбыттары бары көрө-билэ сылдыабыт. Ааспыт сайын Саалтааныга 4 Бүлүү оройуоннарын кырдыбаастарын спартакиадата үрдүк таһымна ытыллыбытын туһунан оройуон хаһыатыгар таһааран турабыт.

Бэрт уһун өрөбүллэрдээх Саҥа Дьылбыт бырааһынныктара аһааттарын кытта чабыл уоттаах Чаппанда сиригэр тыа нэһиликтэрин кииннэригэр ханна да суох таас Култуура киинигэр Ньурба улуунун кырдыбаастарын баала дьин сэргэх саҥа тэрээһин буолан ааста. Оройуон дьаһалтатын быһаччы кыттыгынан, тэрээһиннээн бэтэрээннэр Сэбиэттэрин көбүлээһининэн олус сэргэхтик ытылына дьин манна кэлбит дьон бары бэлиэтээтилэр. Нэһиликтэр баһылыктара дьонго-сүргэбэ чачы да ытыктанар убаастанар кырдыбаастарын илдьэ кэлэннэр, сонун көрсүһүгэ мустан үлээннээхтэрин кытта үөрэ-көтө кэпсэтэн, араас ооньнууларга кыттан күрэхтэһэн да ылылар. Ырыа-тойук, үгкүү-битии, оһукай оһуоннааҕа, эһизкэй эриэккэһэ манна буолла. Итии чэйдээх, кырдыгы көөннүбүт кымыстаах, саҥа оһуолабыт үөрүүтүгэр-көтүүтүгэр туттар минньигэс бэйлээх бэйэ бэлэмнээбит аһа-үлэ барыта тардыллыбыт элбэх аһааннаах остуол тула оһорон истин кэпсэтии буолан ааста.

Бу өрөгөйдөөх үөрүү үтүө күнүн Дьокуускай куораттан СӨ искусствотын үтүөлээх деятеля Александр Титигиров кыайа хототун салайыта эмиз сонун түгэн буолла. Саҥа тэрээһингэ Ким Васильевич кэлиэгэлэрэ Бүлүүтүн биригэ дойдутаахпыт Г.А. Солтуев 5 киһилээх, Үөһээ-Бүлүүтүн П.А. Сабахов 4 киһилээх делегациянан кэлэн эбэрдэ истин тылларын этэн, сэмэй бэлэтэри бэтэрээн сэбиэттигэр туттаран үөрүүбүтүн өссө үрдэттилэр.

Улуус дьаһалтата бу үөрүүлээх түгэнгэ 1990 сылтан оройуонтан Аҕа дойду Улуу сэриитигэр баран геройдуу охтубут, кыайан-хотон эргийбит уонна тыылга кыайыны уһансыбыт аҕа саастаах дьоммут үтүө ааттарын улуус өйдөбүннүк кинигэтигэр үйэтипит уонна быйыл Кыайыы 70 сылыгар

тахсаары сылдыар 2 томнаах "Улуус өйдөбүннүк кинигэтин" ааптардарыгар Иван Алексеевич Анисимовка "Ньурба улуунун социальнай-экономическай сайдытыгар киллэрбит кылаатын иһин" дьин оройуон үрдүк наһараадатын туттарыта буолла.

Бэтэрээннэр сэбиэттэрэ тэрийбит үтүө тэрээһинигэр Ньурбатааҕы КИРФ оройуоннааҕы кэмийэтин кыттыгыта кэлбит дьон сүргэлэрин көтөхтө. КИРФ Киин Кэмийэтэ онотторбут 1928 сылтан 1945 сылы киллэрэн туран сэрии кэмин оһолоругар "Дети Войны" дьин мэтээллэри туттарыы үөрүү-көтүү быһытыгар барда. Сэрии ыарахан сылларыгар сэриигэ барбатах кырдыбаастары кытта холкуос үлэтин ыарахаттарын эттэринэн-хааннарынан билбит, оонньооботох оһо саастара Коммунистическай партиянан үрдүктүк сыаналаммытын үөрэ-көтө көрүстүлэр. Туттардылар Семенов В.Г., Сергин уонна Иванов М.И.

Манньык улахан тэрээһин элбэх ороскуоттаах буолара биллэр. Ону ол диэбэккэ Ким Васильевич хаһаайыстыбалар салайааччыларын, урбаанньыттары билэрэ бэрт буолан эппитин, көрдөспүтүн биригэ да урбаанньыт аһаастаа-бакка күүс-көмө буоллулар. Улуус баһылыга Б.Н. Попов, И.А. Васильев, В.С. Семенов, Октябрьский нэһилиэк баһылыга Д.А. Михайлов, Дьаархан баһылыга А.И. Иванов, Чаппанда баһылыга В.А.

Фремов, урбаанньыттар: "Кооператор" ХЭО, В.Е. Иванова, "Быйан", Н.В. Махатыров, "Зодиак", Т.И. Медведева, "Татылына", Анна Васильевна. ДИПИ, В.Н. Котоконова, "Байар" СХПСПК, О.Э. Сорская, Чаппанда дьаһалтата, Айаал Ньургустанович, Күндээдэ СПК, И.Н. Савинов, ИП "А.И. Федоров", УПО, В.Н. Степанов, "Калейдоскоп" Оһо телестудията, салайааччы Елена Евгеньевна, фотограф И.А. Анисимов, общественной үлэ актыбыһынай кыттыгылааҕа А.Е. Степанова, транспортын көмөлөстүлэр АТП, В.И. Семенов, Антоновка орто оһуолаты, дириктэр М.К. Куличкина, Чаппанда нэһилиэгин дьаһалтата, бары тэрилтэлэрэ, "Дьобур" култуура Киинин бары үлэһиттэрэ.

Үөһэ ааттаммыт бары тэрилтэлэргэ, урбаанньыттарга 2015 сылга кириэн баран Кыайыы 70 сылыгар аһаастаах бастакы сонун тэрээһингэ көхтөөхтүк кыттан күүс-көмө буолбуккуттар дириг махталытын тирээбит.

СӨ бу сыл Урбаанньыттар сылларынан биллэриллибит кэмийэр оройуон Урбаанньыттары үлэбит өссө таһаарылаах буоллун. Дьонго онгорор үтүөбүт эйгэ өссө кэнээн истин, дьолу-соргуну баһаран туран бука барыгытыгар махтал, баһыыта тылларын этэбит.

Бэтэрээннэр сэбиэттэрэ, оройуон Ытык Сүбэтэ.

Эбэрдэлиибит!

Убаастабылаах кэлиэгэбит **КОНОНОВА Аксана Владимировна!**
Эйигин оһуон орто оһуоһунан бэлиэтээбит үтүө-мааны күнүгүн эбэрдэлиибит.
Доруобай, чэгиэн-чэбдик сылдыан өр кэмгэ уһун-дьоллоох оһуо оһорорго баһарабыт. Үгүс ситиһилэр үмүрүстүннэр, үөрүү-көтүү үксээтин, ил-эйэ энэрдэстин!

Эбэрдэни кытта Антоновка орто оһуолатын кэлектиибэ.

- Литература сыла -

Аабыыга бастакы хардыы

Быйылгы сэл дойду Президент Владимир Владимирович Путин ыйаабынан Литература сылынан биллэриллибитэ. Ол чэрчитинэн оҕо садтарыгар, оскуолаларга онтон да атын үөрэх тэрилтэлэригэр араас тэрээһиннэр ыытыллар. Ол курдук, тохсунньу 22 күнүгэр Ньурба техническэй лицейигэр Литература сылын арыйар сонун тэрээһин буолан ааста.

Бу тэрээһингэ учууталлар уонна үөрэнээччилэр кыттыыны ыллылар. Сэттэ араас омук тылын: сахалыы, нууччалыы, английскайды, французскайды, кытайскайды, испанскайды, немецкайды хобоон ааҕан иһитинэрдилэр. Улуу поэттар С.Есенин, Б.Пастернак, И.Гоголев-Кындыл айымньыларын сэргээн иһиттибит. Тэрээһингэ учууталларбыт хоһооннору аахпыттарын ордук сөбүлээтим уонна кыттыбыт, көрбүт дьон санааларын истэргэ сананым:

Васильева Елена Акимовна - нуучча тылын уонна литература тын учуутала:

- Билингви үйбэ оҕолор аабалара олус арыяаата. Бу тэрээһин сыала үөрэнээччилэри аабарга сыһыары уонна көбү-

лээһин. Учууталлар хобоон аахпыттара оҕолорго ордук сонун, интэриэһинэй буолбута буолуо дии саныыбын. Үөрэнээччилэргэ иллээх-эйэлээх, доҕордуу буолун, элбэхтик ааҕын диэппин баҕарабын. Төрөппүттэргитин куруук үөрдэ-көгүтэ сылдыһын!

Алексеев Яков Сергеевич - ОБЖ учуутала:

- Литература сыла ытыллара олус туһалаах. Кинигэни аахпат киһи элбэҕи сүтэрэр, кыайан сайдыбат. Үөрэнээччилэр үөрэхтигэр кыһаллыгын, үөрэхтээх дьон буолун!

Рожин Михаил Валерьевич - саха тылын, төрүт култууратын учуутала:

- Билингви кэмгэ оҕолор

кинигэни олох аахпат буолулар. Онон манньк тэрээһиннэр хайаан да ытыллыахтаахтар. Литература оҕо сир-майгы өтүнэн, киһи быһыытынан үүнэригэр улахан оруоллаах. Уус-уран кинигэни ааҕар оҕо тыла-өһө сайдар.

Яковлева Катя - 11 "а" кылаас үөрэнээччитэ:

- Мин Сергей Александрович Есенин хоһоонун үөрэттим. Бэйэм Пушкин, Лермонтов, Есенин, Цветаева айымньыларын ааҕарбын сөбүлүүбүн. Хоһоон үөрэтэр миэхэ чэпчэки этэ. Бу тэрээһин оҕолор элбэхтик аахтынар, литературага сыһыннынар дьон ытыллыбыт дии саныыбын. Мин оҕолорго кинигэни элбэхтик аахтынар дьон сүбэлиэм

этэ.

Самсонова Снежана - 7 "а" кылаас үөрэнээччитэ:

- Мин манньк тэрээһиннэр буолалара туһалаах дии саныыбын. Кинигэни аахтаахына элбэҕи билэбин. Учууталларга, оҕолорго ситиһини баҕарыам этэ, куруук үөрэ-көтө сылдыһын!

Литература сылын саҕалыыр тэрээһин үөрэнээччилэри, эдэр

ыччаты аабыыга уһуйарга маннайгы хардыы буолар. Манньк тэрээһиннэр өссө да ытылла тураллара буоллар үүнэн иһэр көлүнэ литератураны аабыыга төннүү дии саныыбын. Хоһоон аахпыт учууталларга, оҕолорго өссө төгүл улахан махтал.

Кристина ЗАХАРОВА, техническэй лицей 7 "а" кылааһын үөрэнээччитэ.

- А.Я.Овчинникова 100 сааһа -

Биллиилээх биир дойдулаахпыт аатыгар

Тохсунньу 21 күнүгэр Антоновка орто оскуолатыгар биллиилээх уопастыбаннай деятель Александра Яковлевна Овчинникова 100 сылыгар оскуола оҕолоругар, улахан дьонго анаан научнай-практической конференция буолла. НПК сабаланыан иннинэ Антоновка оскуолатын директора Куличкина М.К., "Октябрьскай нэһилиэк" дьаһалтатын баһылыгын социальной боппуроска солбуйааччы Захарова М.П. кирири тыл этилэр.

2014 сылга Ньурба улуугар саха норуотун биллиилээх, киэн туттар дьахталлара ССССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Дьокуускай суорат бочуоттаах гражданина Александра Яковлевна Овчинникова, СӨ бочуоттаах гражданина, норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Абый, Муома, Горнай оройуоннарын бочуоттаах гражданина Варвара Андреевна Петрова ааһан өрөспүүбүлүкэ далааһыннаах тэрээһиннэр буолан ааспыттара. Кинилэр бэйэлэрин кэмнэригэр төрөөбүт дойдularыгар сүдү кылааты киллэрбиттэрэ. Овчинникова А.Я. 100 сыллаах үбүлүөйүгэр анаан улуус оскуолаларыгар араас тематическай биэчэрдэр, викториналар, бэсидэлэр ытыллыбыттара. Ньурба-таабы "Норуоттар доҕордоһуулар" түмэлэ, Октябрьскай нэһилиэк көрдөрөр-үөрэтэр киинин, оскуола музейин салайааччыта, энтузиаст учуутал Захарова П.М. А.Я.Овчинникова ааһан баай ис хоһоонноох быыстапка тэрийэн ахты уруктарын ыппыттара.

М.К.Аммосов аатынан ХИФУ үчүгэйдик үөрэнэр студенттарыгар анал стипен-

дия анаммыта. Олохтоох, "Кыым" уонна өрөспүүбүлүкэ хаһыаттарыгар А.Я.Овчинникова ааһан ыстатыйалар тахсыбыттара. Октябрьскай нэһилиэккэ Овчинникова аатынан уулусса баар буолла, "Түһүлгэ" култуура киинэ кини аатынан ааттанна.

Конференция сыала-сорууга: Саха сирин биллиилээх дьахталларын сырдатты, билиилэрин хангаты, бэйэ-бэйэни кытары билсирини, өй-санаа, сангарар дьобуру сайыннары.

Түөрт секцияларын: "Жизнь и деятельность А.Я. Овчинниковой" - Захарова М.П., Акимова Н.А., Федорова М.И., "Женщины руководители" - Васильева Р.С., Петрова Л.А., Петров И.И., "Жизнь, достойная подражания" (Хочу рассказать о женщинах) - Копылова А.Н., Иванова В.В., Тимофеева О.Е., "Секция для взрослых" - Захарова П.М., Федотова Л.С., Сухарина В.Е. дьүүлүүр сүбэ үлэлээтэ.

СӨ үөрэҕиритин туйгуна Михайлова Е.И., СӨ педагогическай наукатын киндидата, Ил Түмэн депутата Григорьева А.А., Корнилова, Нартахова М.Д., Романова М.Е. ааһан суруллубут дакылааттары исти-

Алексеев Максим.

линнэ.

Бастакы "Жизнь и деятельность А.Я. Овчинниковой" секцияга "Выдающаяся дочь якутского народа" үлэтинэн I миэстэни Иудина Лена (Антоновка орто оскуола, IX "б" кылаас сал.Захарова П.М.), 2 миэстэ Андреева Света (НТЛ), III миэстэни "Александра Яковлевна - женщина-лидер" үлэтинэн Платонова Айта ылла (Антоновка орто оскуола X "б" кылаас, Васильева Р.С.).

Иккис секцияга "Женщины руководители" научнай үлэлэргэ I миэстэ Иванов Сергей "Роль имени в жизни В.А.Петровой" (Ньурба 1 №-дээх оскуола, Петрова Т.В.), II м. Неустроева Вика, "Петрова В.А. умнулубат эдэр сааһа" (Антоновка орто оск. X "б" к., сал.Васильева Р.С.), III м. Данилов Ашикон, "Григорьева А.А. - политический деятель" (Ньурба 2 №-дээх оскуолатын XI кылаас, сал.Петрова Л.В.).

Үһүс секцияга "Жизнь, достойная подражания" I м. Алексеев Максим "В.А.Петрова Марха оскуолатын туттарбыта" (Марха орто оскуола, X кыл. Алексеева А.К.), II м. Антонова Наташа "Почерк - зеркало души" (Ньурба 1 №-дээх оск., VII кылаас, сал. Петрова Т.В.), III миэстэ Тимофеева Ира "Мин эбэм Герой-ийэ, үлэ, тыыл ветерана Васильева Ирина Яковлевна" (Антоновка орто оскуола, VI кылаас).

Төрдүс секцияга барыта 8, Антоновка, Хангалас, Дьиикимдэ, Өнгөлдө, Ньурба 1 №-дээх оскуолатын учууталлара кытыннылар. I миэстэ Петрова Т.В. "Магия чисел в судьбе А.Я.Овчинниковой" (Ньурба 1 №-дээх оск.), II миэстэ - Жданова Н.В. "Үй-лэргэ умнулубат үтүө аат" (I Хангалас орто оскуола), III миэстэ (Канаева Л.А.) "Овчинникова А.Я. - саха норуотун уһулуччу

Иудина Лена.

кыһа" (Дьиикимдэ).

НПК кэмизэр энтузиаст учуутал Захарова П.М. бэйэтин санаатын үлэһиннэ:

- Овчинникова Александра Яковлевна Тыалыкы, биһиги нэһилиэкпитигэр төрөөбүт буола, киниэхэ анаан араас тэрээһиннэри тэрийэн ытыттыбыт. Аймахтарыттан ахты хомуйан быыстапка тэрийдибит. Ньурба улуунун, Октябрьскай нэһилиэк Бочуоттаах гражданина Иванов И.Н. А.Я. Овчинникова, ССССР Үрдүкү Сүбэтин бэрэссэдээтэлэрин тустарынан тус-туһунан паапкалары онортоон биһиги оскуола-быт музейгэр бэлэхтээбитэ. Үбүлүөйүнэн сибээстээн Тыалыкы нэһилиэгин кыраайы, төрүччэлэрин үөрэтээччи Тимофеев В.И. Овчинникова А.Я. төрүччэтин онорон бэлэхтээтэ.

Александра Яковлевна суол тутуутун техникэ идэлээх буолан, СӨ "Автомобильнай суол" управленията биһигиттэн А.Я. Овчинникова үбүлүөйүгэр анаан музей тэрийэллэригэр "Вилуйавтодор" былаан-ныыр экономикай отдел салайааччыта, улуус Сүбэтин депутата Андреева В.Н. матырыйаалларын көмөлөспүттү. Музей аһыллытыгар СӨ Государственной Мунһабын (Ил Түмэн) бэрэссэдээтэлэ Александр Жирков кыттыыны ылбыта. Ил Түмэннэр үбүлүөйүгэр анаан "Выдающиеся люди республики. Овчинникова Александра Яковлевна" дьин биллиилээх дьоннор тустарынан сериянан тахсар кинигэни "Бичик" кинигэ кыһатыгар бэчээттэтэн таһааргарбыттара.

Антонина СЕМЕНОВА. Хаартыска: НПК кэмизэр.

Дьарыктаах буолуу Киинэ "Саха Республикатыгар 2012-2016 сс. Нэһилиэнньэ үлэлээх буолуутун сайыннарыы" өрөспүүбүлүкэтээби тус сыаллаах программанын үлэлиир.

2014 с. штаты сарбыыы 15 тэрилтэбэ оҥоһулунна. СӨ Үбүн министригын Ньурба улуунугар управлениетыгар - 17 киһи, Ньурбатаабы Дьарыктаах буолуу киинигэр - 1 киһи, "АЛРОСА-Ньурба" ААО - 1 киһи, "Ростелеком" - 3 киһи, "Управление по мелиорации земель и сельскохозяйственному водоснабжению Министерства сельского хозяйства и продовольственной политики РС(Я)" ГБУ Ньурбатаабы филиалыгар - 5 киһи, ГУП ЖКХ Ньурбатаабы филиалыгар - 24 киһи, ветеринария управлениетыгар - 5 киһи, Ньурбатаабы киин баһылыга - 6 киһи, "Мак Банк" ФМКБ - 5 киһи, "Ньурбатаабы кырылыыр собуот" ААО - 9 киһи, Ньурба к. РКЦ - 11 киһи, баайга-дуолга уонна сиргэ сыһаннаһыларга министерство Ньурбатаабы филиалыгар - 1 киһи, 8603 №-дээх Сбербаанга - 2 киһи, федеральной казначейство управлениетыгар - 1 киһи.

Сыл устата 87 тэрилтэбэ 624 үлэ миэстэтэ бэрилиннэ. Үксүн бухгалтер, суоппардар, бэрэдэбиэс идэлээх дьону тэрилтэлэр көрдүүлэр.

Быстах кэмнээх куурустар. Учюкка турар үлэтэ суох дьон улахан аңаара тыаба олоһор, ол иһигэр 50 % эдэр ыччат. Билигин кэмгэ идэни талан ылар, үлэбэ кириэр, профессиональной өттүн үөрэнэр соруктаах граждандары быстах кэмнээх куурустарга үөрэти барар. Ол курдук, сыл устата 107 үлэтэ суох дьон куурустарга үөрэннэ. Барыта 12 идэбэ үөрэннилэр: "Бэйэ дьыалатын астан үлэлииргэ", "Бульдозерист", улахан уйуктаах массына суоппара, "Оператор ЭВМ", "ИС бухгалтерия", "Контролер по драгоценной продукции", "Д" уонна "С" категориялаах суоппардар, "Парикмахер", "Повар", "Каменщик", "Кассир торгового зала".

Иккис сылын дьыбэ оҕолорун көрөн олоһор ийэлэргэ быстах кэмнээх куурустар буолулар. Бу куурустарга 7 ийэ "ИС бухгалтерия"

- 2014 СЫЛ ТҮМҮГЭ -

Дьарыктаах буолуу Киинигэр

Ньурбатаабы дьарыктаах буолуутун Киинигэр үлэ көрдөөн сыл устата 921 киһи сырытта, бу былырыынгытаабар 330 киһинэн абыйах. Үлэ көрдөөбүт дьонтон 457 киһи үлэ булла. Сыл бүтүүтэ учуокка 335 киһи турар.

терия" үөрэннилэр. Үөрэммит дьонтон 42 киһи үлэ булла. Сыл айы Дьарыктаах буолуу киин Намнаабы УК, Нерюнгритаабы УК, "АЛРОСА" АК Мииринэй-дээби үөрэтэр комбинатын, Маардаабы 3 №-дээх училище, Ньурбатаабы колледж үөрэх кииннэрин кытары ыкса сибээстээхтик үлэлиир.

Оҕо Дьарыга. Быйыл сокуоннай саастарын ситэ илик 14-18 саастаах оҕолор быстах кэмнээх үлэнэн хабыллылар. Барыта 200 оҕо тэрилтэлэри кытары дуогабардаһан үлэлээтилэр. Үксүн кыаммат ыал оҕолорун, улуустаабы КДН учуотугар турар, элбэх оҕолоох ыаллартан, инбэлиит оҕолору үлэлэтэ сатыбыт, Оҕолор тыа хаһаайыстыбатын үлэлэригэр, дэриэбинэ, оскуола территориятын ыраастааһынгар, көрдүүгэ, кыаммат ыалларга, сэрйи, үлэ бэтэрээннэригэр, инбэлииттэргэ көмөлөһөр сыаллаах үлэлиилэр. Оройуоннаабы сааһын ситэ илик оҕолор хамыһынайларыгар учуокка турар 12 оҕо үлэлээтэ. Дьарыктаах буолуу киин кытары дуогабардаһан ордук: "Чиллэ" КХ (Хорула нэһ.), "Мондоку" ХЭО (Маалыкай сэл.), "Дьөһөгөй" КХ, ИП (Дьиикимдэ нэһ.), "Зея" КХ (Күндээдэ нэһ.), "Биллээх" КХ (Маар нэһ.), Октябрьскай нэһ. дьаһалтата, "Бриллиант" ХЭО, "Алексеева У.Т." ИП, Триколот ХЭО, "Сайды" УК үлэлээтилэр.

Общественнай үлэ. Общественнай үлэнэн 135 үлэтэ суох дьон хабыллына. Манна үксүгэр өрөмүөн үлэтигэр, ыраастааһынга үлэлээтилэр. Ордук үчүгэйдик Акана, Маар, Маалыкай дьаһалтара үлэлээтилэр.

Социальной көмүскэлгэ ордук наадыйааччылар программа. Бу программанын 21 үлэтэ суох киһи хабыллан үлэлээтэ.

Начальной уонна орто анал үөрэхтэри бүтэрэн кэлбит 18-20 дьэри саастаах үлэтэ суох граждандарга быстах кэмнээх үлэлээх буолууларын тэрийиңгэ 1 орто анал үөрэбэ бүтэрбит оҕо ГУП ЖКХ Ньурбатаабы филиалыгар электросварщигынан үлэбэ кирирдэ.

Бэйэ дьарыга. Бэйэ дьарыктаах буолуутун тэрийиңгэ 14 үлэтэ суох дьону кытары дуогабар оҥоһулунна. Быйылгыттан саҕалаан бэйэ дьыала астан үлэлииргэ көмө харчы суумата биир киһиэхэ 82 000 буолла. Саҕа саҕалыыр урбаанныттар манньк хайысханан үлэлэрин саҕалаатылар: тыа хаһаайыстыбатын бородуксуйатын онорууну кэнэти, аты-эргиэн, тутуу, танас тигиитэ, такси сулууспата, массына өрөмүөнэ уо д.а.

Инбэлиит киһини үлэнэн хааччылыы. Бу программага үлэтэ суох инбэлиити тэрилтэ үлэ миэстэтин таһааран үлэбэ ылан сөптөөх услуобуйа үлэлииргэр тэрийэр. Манна "Харламова И.М." ИП 2 инбэлиит дьону дуогабардаһан үлэбэ ылла.

Профорориентационнай оҕо. Профорориентационнай көмө 576 киһиэхэ оҥоһулунна. Психологическай, социальная адаптация быһытынан 171 киһи көмө ылла. Сааһын ситэ илик оҕолорго сөптөөх идэни талан ыалларыгар тестирование, анкетирование, оскуолаларга профорориентационнай үлэ ытыгылына. Оскуола оҕолоругар аналаах араас меропряттар буолулар. Ол курдук кулун тутар ыйга көһө сылдьар профорориентационнай экскурсияга Ньурбатаабы 3 №-дээх училищеба (Никифров И.П.) ПДН учуотугар турар араас оскуолалартан оҕолор хабыллан сырыттылар. Бу экскурсияга оҕолор училищеба ханнык идэлэргэ үөрэннэххэ сөбүн туһунан билистилэр.

Ньурбатаабы "Арчы" сааһын ситэ илик оҕолору реабилитациялыыр киин (Алексеева М.В.) чэрчитинэн үгэскэ кубулуйбут "Коммунарская сбор" диэн олох ыараханга түбэспит, ыарахан усулбууйаалаах, ПДН, КДН учуотугар турар оҕолорго аналаах тэрэһингэ Дьарыктаах буолуу Киинэ сыл айы кыттар. Быйыл бу тэрэһингэ кыттан оҕолор куластааһыннарын түмүгүнэн Дьарыктаах буолуу Киинэ үрдүк сыанабыл ылан бочуотунай грамотанан уонна көһө сылдьар кубогунан наҕараадалааммыта.

Тыаба олоһор дьон кыайан Ньурбатаабы кирибэт. Ыраах сытар нэһиликтэргэ Дьарыктаах буолуу киинин үлэһиттэрэ мобильнай бөлөбүнэн бэйэлэрэ таһан араас эйгэттэн кэлбит испэсэлиистэри кытары үлэлээтилэр. Тыаба олоһор үлэтэ суох дьону учуокка туруортаатылар. Дьарыктаах буолуу киин өнгөтүн кэптээтилэр, профорориентационнай үлэлэр ытыгылынылар. Ол курдук 212 киһи мобильнай киин өнгөтүнэн туһанна.

Алмаһы, көмүһү хостуур промышленностарга оробуочай каадырдары бэлэмнээһин уонна үлэбэ олохтоонун СӨ Бырабыыталыстыбатын 534-р №-дээх 27.05.2014 с. "О привлечении незанятого населения в промышленные предприятия и организации РС (Я) в 2014-2016 гг" Дьаһалыгар сөп түбэһиннэрэн ытыгылар. Ааспыт сылга 20 үлэтэ суох дьон промышленность эйгэтигэр үлэбэ кирирдэ. Белаз уонна бульдозерист идэтигэр үөрэнэн Ньурбатаабы хайаны байытар кэмбинээккэ, "Алмазы Анабара" ААО үлэбэ кирирдилэр. 9 киһи "Контролер по драгоценной продукции" идэтигэр үөрэнэн билигин Ньурбатаабы хайаны байытар кэмбинээккэ производственной

практикаларын бара сылдьаллар. **Үлэ, үөрэх дьаарбанката.** Сыл устата 3 үлэ, үөрэх дьаарбанката буолан ааста. Ол курдук, муус устар ыйга Ньурбатаабы инбэлииттэр обшестволарын кытары Малдыбар нэһилиэгэр доруобууларынан хааччахтаах дьонго анаан "Үтүөнү оҥор, сылааһы бэлэһтээ" диэн кустовой дьаарбанката буолбута. Бу тэрэһингэ инбэлииттэри идэбэ туһаайар, чөлүгэр түһэрэр өрөспүүбүлүкэтээби инбэлииттэри медико-социальной реабилитациялыыр интернат-техникум маастардара Колодезникова Е.Н., Охлопкова Т.Н. кытыыны ыллылар. Маны таһынан Ньурбатаабы колледжтан, Маардаабы 3 №-дээх ПУ, урбаанныттар, улуустаабы социальная харалаттан, Бизнес-инкубатортан кыттыыны ылбыттара.

Ыам ыйын 15 күнүгэр Ньурба оройуонун дьаһалтатын иһинэн үлэлиир дьыэ кэргэн отделын чэрчитинэн сыл айы ытыгылар үгэскэ кубулуйбут дьыэ кэргэн бырааһынныыгар Үлэ дьаарбанката буолбута. Бу тэрэһингэ 11 тэрилтэ сааһын ситэ илик оҕолорго сайынгы кэмгэ уонна үлэтэ суох дьонго 143 үлэ миэстэтэ бэриллбитэ. Күһүн үөрэх дьаарбанката ытыгылыбыта. Бу тэрэһингэ Ньурбатаабы хайаны байытар кэмбинээт үлэһитэ Сутырин И.В. үлэтэ суох дьону "Контролер по драгоценной продукции" идэбэ үөрэххэ наборылабыта.

Үлэтэ суох дьону социальная өттүнэн өйөөһүн. Пособие алын кээмэйэ ыйга 1360 солк. Улахан кээмэйэ 8 720 солк. Уопсайа ааспыт сылга 992 киһиэхэ 10 330 880 солк. пособие төлөннө. 22 киһи болдьоонун иннинэ пенсияны, барыта 2 233 674 солк. суумалаабы ыллылар.

Маны таһынан 152 120 солк. суумалаах материалнай көмө 94 үлэтэ суох дьонго оҥоһулунна. 107 киһиэхэ үөрэнэр кэмнэригэр 741 997 солк. стипендия бэрилиннэ. 80 киһиэхэ үөрэнэр кэмнэригэр 225 000 солк. материалнай көмө төлөннө.

С.М. СТОЛЯРОВА,
Ньурба улуунун нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутун Киинин салайааччыта.

- Өрөспүүбүлүкэ сонуннара -

Саха Сиригэр – Иккис научнай экспедиция

Тохсунньу 14 к. Арасыйыа наукатын Академиятын Сибиирдээби отделениетын Дьокуускайдаабы научнай киинигэр бу киин Президиумун бэрэссэдээтэлэ, чилиэн-корреспондент М.П. Лебедев пресс-конференцията "Саха Сирэ - саҕа сайдыы региона" Арасыйыа наукатын Академиятын Саха Сиринээби Иккис научнай комплекснай экспедицията" диэн тиэмэбэ ананна.

Пресс-конференцияга научнай Киин салалтата, институттар научнай сэкирэтээрдэрэ, өрөспүүбүлүкэтээби уонна оройуоннаабы маассабай информация сирэстибэлэрин, ХИФУ, ДьГТХА, наука уонна профүөрэхтээһин, үөрэхтээһин министристибэлэрин, наука академиятын уо.д.а. пресс-сулуспаларын бэрэстэбииттэлэрэ кытыннылар.

Быйыл 2015с. ССРС наукатын Академиятын Саха Сиригэр Бастакы научнай комплекснай экспедицията ытыгылыбыта 90 сылын туолар. САСРР салайааччыта М.К. Аммосов көрдөһүүтүнэн 1925-1930 с.с. тэриллибит экспедиция өрөспүүбүлүкэ социальная-экономическай сайдыытыгар, Саха Сирин промышленнай, производственной уонна тыа хаһаайыстыбатын салааларын тэрийгэ уонна кэнэтигэр сүңкэннэхэй төһүүнэн буолбута. Экспедиция үлэтин түмүгэр нэһилиэн-

ньэ өлүүтэ аччаабыта, өрөспүүбүлүкэ научнай, медицинскай уонна социальная тэрилтэлэрин ситимэ баар буолбута.

Саха Сирин экономической кыабын салгыы сайыннарарга туһаайылыбыт научнай рекомендациялары ылар инниттэн научнай комплекснай экспедицияны тэрийэр туһунан СӨ Баһылыгын э.т. Е.А. Борисов 2014 с. муус устар 21 к. этиитин РФ Президентэ В.В. Путин өйөөбүт. Онон Саха Сиригэр РАН Иккис научнай экспедицията биер үйэ кэрингэ буолан баран, 2015-2020 с.с. былааннаар. Экспедиция сыала - Арктической зонага уонна Дальнай Востокка РФ судаарыстыбаннай политикатын улахан суолталаах эбийиэгинэн билиниллэр Саха Сирин курдук уникальной регион, Саха Өрөспүүбүлүкэтин комплекснай сайдыытын научнай арыаллааһын. Экспедиция саҕа сайдыы регионугар олоһор дьонго комфортнай климатическай усулбууйатыгар киһи кыабын олоххо толору киллэрэр уонна сайыннарар тускуллаах.

Саха Сиригэр комплекснай научнай чинчийиилэр түмүктэригэр СӨ экономической сайдыытыгар научнай рекомендациялар, саҕа сайдыы регионугар РФ судаарыстыбаннай политикатын олоххо киллэриңгэ киһи кыабын салгыы сайыннарыыга наукага олоһорбут этиилэр оҥоһуллуохтаахтар.

ДьНК бэрэссэдээтэлэ М.П. Лебедев пресс-конференцията кытылылаахтарын ыйытыктарыгар Арасыйыа наукатын Академиятын Саха Сиринээби Иккис научнай комплекснай экспедициятын сүрүн сыалларын, соруктарын, кыттыгыллаахтарын уонна научнай чинчийиилэр хайдах хабааннаахтык ытыгыллаларын туһунан сиһилии хоруйдаата. Ол курдук, 2015 с. бастакы кыбаарталыттан экспедиция үлэтин, үбүлээһинин торумнааһын саҕалаанар. Үбүлээһинэ РФ бюджетиттан былааннаанар. Маныаха Михаил Петрович дойдун үрдүнэн буруукээбит кириисис дьайыан сөбүн санатта. Барыта 150 бырайыакка Арас-

ыйылыктарыгар, кинилэрдин сөргө саха учуонайдара үлэһиттэрэ. Былыргылы сириэн айаннаан, кэрийэн үлэлэһин быдан аччыгыһы буолуоҕа, аныгы электроннай технологиялар, өрөспүүбүлүкэбэ муньулуубут дьонун научнай бааза киэнник туһанылыахтара. Дьокуускайдаабы научнай киин хас биридии улуус уратыларын, чинчи-

йиллихтээх туруорар боппуруостарын болгомтоҕо ыларын салайааччы бигэргэттэ.

Пресс-конференцияга кытылыты бэчээт, телевидение үлэһиттэрэ миэстэтигэр практикаускай этиилэри киллэрэгэ, баар кыһалбалары көтөбөргө бэлэмнэрин биллэрдилэр.

Раиса НИКИФОРОВА,
Дьокуускай к.